

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM**

BỒN VĂN QUỐC

**GIẢI PHÁP SỬ DỤNG ĐẤT
NÔNG NGHIỆP THEO HƯỚNG BỀN VỮNG
TẠI HUYỆN BẮC MÊ, TỈNH HÀ GIANG**

**LUẬN VĂN THẠC SĨ
PHÁT TRIỂN NÔNG THÔN**

THÁI NGUYÊN - 2018

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM**

BỒN VĂN QUỐC

**GIẢI PHÁP SỬ DỤNG ĐẤT
NÔNG NGHIỆP THEO HƯỚNG BỀN VỮNG
TẠI HUYỆN BẮC MÊ, TỈNH HÀ GIANG**

Ngành: Phát triển nông thôn

Mã số ngành: 8.62.01.16

**LUẬN VĂN THẠC SĨ
PHÁT TRIỂN NÔNG THÔN**

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS Nguyễn Ngọc Nông

THÁI NGUYÊN - 2018

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi, các kết quả nghiên cứu được trình bày trong luận văn là trung thực, khách quan và chưa từng dùng để bảo vệ lấy bất kỳ học vị nào.

Tôi xin cam đoan rằng mọi sự giúp đỡ cho việc thực hiện luận văn đã được cảm ơn, các thông tin trích dẫn trong luận văn này đều được chỉ rõ nguồn gốc.

Thái Nguyên, ngày 27 tháng 03 năm 2018

Tác giả luận văn

Bòn Văn Quốc

LỜI CẢM ƠN

Trong suốt thời gian học tập, nghiên cứu và hoàn thành luận văn, tôi đã nhận được sự hướng dẫn, chỉ bảo tận tình của các thầy cô giáo, sự giúp đỡ, động viên của bạn bè, đồng nghiệp và gia đình.

Nhân dịp hoàn thành luận văn, cho phép tôi được bày tỏ lòng kính trọng và biết ơn sâu sắc đến thầy giáo hướng dẫn **PGS.TS Nguyễn Ngọc Nông** đã tận tình hướng dẫn, dành nhiều công sức, thời gian và tạo điều kiện cho tôi trong suốt quá trình học tập và thực hiện đề tài.

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành tới Phòng Đào tạo, Khoa Phát triển nông thôn, Trường Đại học Nông Lâm Thái Nguyên đã tận tình giúp đỡ tôi trong quá trình học tập, thực hiện đề tài và hoàn thành luận văn.

Tôi xin chân thành cảm ơn tập thể lãnh đạo, cán bộ viên chức của UBND huyện Bắc Mê, Phòng Tài nguyên và Môi trường huyện đã giúp đỡ và tạo điều kiện cho tôi trong suốt quá trình thực hiện đề tài.

Xin chân thành cảm ơn gia đình, người thân, bạn bè, đồng nghiệp đã tạo mọi điều kiện thuận lợi và giúp đỡ tôi về mọi mặt, động viên khuyến khích tôi hoàn thành luận văn./.

Thái Nguyên, ngày 27 tháng 03 năm 2018

Tác giả luận văn

Bồn Văn Quốc

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT	v
DANH MỤC CÁC BẢNG.....	vi
DANH MỤC CÁC HÌNH.....	vii
MỞ ĐẦU	1
1. Tính cấp thiết của đề tài	1
2. Mục tiêu nghiên cứu của đề tài	2
3. Ý nghĩa của đề tài nghiên cứu.....	2
Chương 1. TỔNG QUAN TÀI LIỆU	3
1.1. Hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp và phân loại hiệu quả sử dụng đất.....	3
1.1.1. Khái niệm hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp.....	3
1.1.2. Phân loại hiệu quả sử dụng đất	4
1.2. Cơ sở lý luận về phát triển bền vững	8
1.3. Đặc điểm, phương pháp, đánh giá hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp	12
1.3.1. Đất nông nghiệp và quan điểm sử dụng đất nông nghiệp	12
1.3.2. Hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp.....	17
1.4. Tình hình nghiên cứu nâng cao hiệu quả về sử dụng đất trên Thế giới và Việt Nam	24
1.4.1. Các nghiên cứu về sử dụng đất nông nghiệp trên Thế giới	24
1.4.2. Những nghiên cứu về nâng cao hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp ở Việt Nam	26
Chương 2. ĐỐI TƯỢNG, NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	32
2.1. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	32
2.2. Nội dung nghiên cứu	32
2.2.1. Đánh giá điều kiện tự nhiên môi trường huyện Bắc Mê.....	32
2.2.2. Thực trạng sử dụng đất nông nghiệp trên địa bàn huyện Bắc Mê	32
2.2.3. Đánh giá hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp huyện Bắc Mê theo các tiểu vùng và loại hình sử dụng đất	32
2.2.4. Đánh giá yếu tố hạn chế, khó khăn, tồn tại trong sử dụng đất nông nghiệp qua ý kiến người dân.....	33
2.2.5. Đề xuất các giải pháp sử dụng đất có hiệu quả trên địa bàn huyện Bắc Mê.....	33

2.3. Phương pháp nghiên cứu.....	33
2.3.1. Phương pháp thu thập tài liệu, số liệu thứ cấp.....	33
2.3.2. Phương pháp thu thập số liệu sơ cấp.....	33
2.3.3. Phương pháp thống kê, xử lý số liệu.....	34
2.3.4. Phương pháp đánh giá hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp	34
Chương 3. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN	38
3.1. Điều kiện tự nhiên, tài nguyên, cảnh quan môi trường.....	38
3.1.1. Điều kiện tự nhiên và tài nguyên thiên nhiên	38
3.1.2. Điều kiện kinh tế-xã hội.....	42
3.1.3. Đánh giá chung về điều kiện tự nhiên, kinh tế - xã hội ảnh hưởng đến sản xuất nông nghiệp huyện Bắc Mê.....	47
3.2. Hiện trạng sử dụng đất nông nghiệp của huyện Bắc Mê	48
3.2.1. Biến động đất nông nghiệp	49
3.2.2. Hiện trạng đất sản xuất nông nghiệp.....	51
3.3. Đánh giá hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp	53
3.3.1. Mô tả các loại hình sử dụng đất của từng vùng	54
3.3.2. Hiệu quả kinh tế	60
3.3.3. Đánh giá hiệu quả xã hội.....	64
3.3.4. Đánh giá hiệu quả môi trường.....	66
3.3.5. Đánh giá tổng hợp hiệu quả của các loại hình sử dụng đất trên địa bàn huyện Bắc Mê	73
3.3.6. Đánh giá tổng hợp những khó khăn, hạn chế trong sử dụng đất nông nghiệp trên địa bàn huyện Bắc Mê.....	74
3.4. Lựa chọn các loại hình sử dụng đất có hiệu quả và đề xuất giải pháp nâng cao hiệu quả sử dụng đất.....	76
3.4.1. Nguyên tắc lựa chọn LUT có triển vọng.....	76
3.4.2. Tiêu chuẩn để lựa chọn các LUT có triển vọng.....	77
3.4.3. Đề xuất các loại sử dụng đất sản xuất nông nghiệp có triển vọng.....	77
3.4.4. Đề xuất giải pháp nâng cao hiệu quả sử dụng đất sản xuất nông nghiệp.....	78
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	81
TÀI LIỆU THAM KHẢO	83
PHỤ LỤC	86

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

Chữ viết tắt	Viết đầy đủ
Tiếng Việt	
ANCT - TTATXH	An ninh chính trị - trật tự an toàn xã hội
BVTV	Bảo vệ thực vật
CNH - HĐH	Công nghiệp hoá, hiện đại hoá
CCNNN	Cây công nghiệp ngắn ngày
CPTG	Chi phí trung gian
CLĐ	Công lao động
CPVC	Chi phí vật chất
CN - TTCN - XDCB	Công nghiệp - tiểu thủ công nghiệp - xây dựng cơ bản
DVP	Dịch vụ phí
GTSX	Giá trị sản xuất
GTNC	Giá trị ngày công
GTNT	Giao thông nông thôn
HQĐV	Hiệu quả đồng vốn
KH	Kế hoạch
KTTĐBB	Kinh tế trọng điểm Bắc Bộ
KT - XH	Kinh tế - xã hội
LV	Lãi vay
NN & PTNT	Nông nghiệp và Phát triển nông thôn
NTM	Nông thôn mới
TNHH	Thu nhập hỗn hợp
TM - DV	Thương mại - dịch vụ
VSMT	Vệ sinh môi trường
VLXD	Vật liệu xây dựng
Tiếng nước ngoài	
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations
GNP	Gross National Product
LUT	Land Use Type

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 2.1.	Phân cấp chỉ tiêu đánh giá hiệu quả kinh tế của các kiểu sử dụng đất	34
Bảng 2.2.	Phân cấp các chỉ tiêu đánh giá hiệu quả xã hội của các kiểu sử dụng đất	35
Bảng 2.3.	Phân cấp các chỉ tiêu đánh giá hiệu quả môi trường của các kiểu sử dụng đất.....	36
Bảng 2.4.	Tổng hợp hiệu quả sử dụng đất sản xuất nông nghiệp huyện Bắc Mê.....	37
Bảng 3.1.	Đặc điểm tài nguyên đất trên địa bàn huyện Bắc Mê- Hà Giang	40
Bảng 3.2.	Cơ cấu kinh tế của huyện giai đoạn 2005 - 2017	44
Bảng 3.3.	Biến động diện tích đất nông nghiệp 2015 - 2017	50
Bảng 3.4.	Hiện trạng sử dụng đất nông nghiệp năm 2017 huyện Bắc Mê	52
Bảng 3.5.	Hiện trạng các loại sử dụng đất huyện Bắc Mê năm 2017	53
Bảng 3.6.	Các loại hình sử dụng đất của vùng đất thấp.....	54
Bảng 3.7.	Các LUT sản xuất nông nghiệp của vùng đất vùn.....	56
Bảng 3.8.	Các LUT sản xuất nông nghiệp của vùng đất cao	60
Bảng 3.9.	Hiệu quả kinh tế trên 1ha của các kiểu sử dụng đất trên địa bàn huyện Bắc Mê.....	62
Bảng 3.10.	Đánh giá hiệu quả xã hội của các loại hình sử dụng đất trên địa bàn huyện Bắc Mê	65
Bảng 3.11.	So sánh mức sử dụng phân bón thực tế của các loại hình sử dụng đất với hướng dẫn của Trung tâm Khuyến nông Tỉnh	69
Bảng 3.12.	Bảng so sánh tình hình sử dụng thuốc BVTV thực tế với khuyến cáo của Sở NN & PTNT	71
Bảng 3.13.	Mức độ che phủ đất của các LUT trên địa bàn huyện Bắc Mê	72
Bảng 3.14.	Tổng hợp kết quả thang điểm đánh giá tính hiệu quả về kinh tế - xã hội - môi trường đối với các LUT, kiểu sử dụng đất huyện Bắc Mê.....	73
Bảng 3.15.	Những khó khăn, hạn chế trong sử dụng đất nông nghiệp	75

DANH MỤC CÁC HÌNH

Hình 3.1. Cơ cấu dân tộc huyện Bắc Mê năm 2016	42
Hình 3.3. Cơ cấu sử dụng đất của huyện Bắc Mê năm 2017	49

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Đi lên từ một nước có nền nông nghiệp lạc hậu, trên 70% dân số làm nông nghiệp, vì vậy nền nông nghiệp nước ta có vai trò rất quan trọng, ngoài đóng góp vào ngân sách nhà nước với tỷ trọng lớn nó còn đóng vai trò quan trọng trong việc ổn định và phát triển kinh tế đất nước.

Nông nghiệp là hoạt động sản xuất cơ bản nhất và cơ bản nhất của loài người, hầu hết các nước trên thế giới đều phải xây dựng một nền kinh tế trên cơ sở phát triển nông nghiệp dựa vào khai thác tiềm năng của đất, lấy đó làm bàn đạp cho việc phát triển các ngành khác. Vì vậy, tổ chức sử dụng nguồn tài nguyên đất hợp lý, có hiệu quả cao theo quan điểm sinh thái và phát triển bền vững đang trở thành vấn đề mang tính toàn cầu. Mục đích của việc sử dụng đất là làm thế nào để bắt nguồn tư liệu có hạn này mang lại hiệu quả kinh tế, hiệu quả sinh thái, hiệu quả xã hội cao nhất, đảm bảo lợi ích trước mắt và lâu dài. Nói cách khác, mục tiêu hiện nay của loài người là phấn đấu xây dựng một nền nông nghiệp toàn diện về kinh tế, xã hội, môi trường một cách bền vững.

Đối với Việt Nam, là quốc gia đất chật, người đông, đời sống của đại bộ phận nhân dân dựa vào sản xuất nông nghiệp (SXNN), thì đất đai lại càng quý giá hơn. Việc sử dụng, khai thác có hiệu quả các loại quỹ đất hiện có là việc làm hết sức có ý nghĩa, bởi Việt Nam đi lên xây dựng chủ nghĩa xã hội (CNXH) từ một nước nông nghiệp, lạc hậu nghèo nàn, xuất phát điểm của nền kinh tế thấp, tiềm năng chính của Việt Nam chủ yếu dựa vào lao động và đất đai.

Bắc Mê là huyện miền núi phía Bắc tỉnh Hà Giang, diện tích tự nhiên 85.606,47ha, trong đó diện tích đất nông nghiệp là 66.873,95 ha. Đây là nguồn tài nguyên quan trọng, là tiền đề cơ bản để phát triển kinh tế - xã hội của huyện. Năm 2015, ngành nông nghiệp chiếm 27,3% cơ cấu các ngành kinh tế, cung cấp lương thực, thực phẩm nông nghiệp cho 54.842 người dân trong vùng (phòng tài nguyên môi trường huyện Bắc Mê, 2017)[2]. Do nhu cầu phát triển kinh tế, xã hội, trong những năm tới, quỹ đất của huyện sẽ có sự chuyển dịch mạnh mẽ theo hướng một bộ phận diện tích đất nông nghiệp sẽ chuyển cho các nhu cầu phát triển công nghiệp, dịch